

Raport privind executarea bugetului raional Criuleni în perioada anului 2022

În perioada de raportare activitatea economico-financiară a autorităților publice raionale a fost axată spre asigurarea disciplinei bugetar-fiscale, respectarea metodologiei privind elaborarea, aprobarea, modificarea și gestionarea alocațiilor bugetului raional bazat pe programe în corespundere cu Setul metodologic aprobat prin Ordinul ministrului finanțelor nr. 209 din 24.12.2015, realizarea planurilor activităților de bază ale secțiilor, direcțiilor și instituțiilor bugetare din subordinea Consiliului raional în conformitate cu prevederile Legii nr. 397/2003 privind finanțele publice locale, Legii nr.181/2014 privind finanțele publice și responsabilității bugetar-fiscale, Legii nr. 205/2021 a bugetului de stat pe anul 2022 și ale Legii nr. 436/2006 privind administrația publică locală.

În perioada anului 2022 la nivel de raion au fost desfășurate o serie de activități în scopul asigurării încasărilor impozitelor și taxelor la buget, asigurării disciplinei financiare, diminuării și contracarării evaziunilor fiscale.

Au fost convocate și desfășurate ședințe de lucru, privind modificările politicii bugetar-fiscale, extinderea bazei fiscale impozabile, activitatea serviciilor de colectare din cadrul administrației APL de nivelul I în vederea îmbunătățirii calității încasărilor impozitelor și taxelor locale.

În perioada de raportare autoritățile publice locale au întreprins măsuri eficiente în scopul atragerii investițiilor capitale, identificării și utilizării surselor financiare în scopul îmbunătățirii infrastructurii localităților din raion. Ca urmare, alocațiile bugetare aprobate inițial au fost precizate prin majorarea părții de venituri cu 36698,9 mii lei și la cheltuieli cu 55479,2 mii lei.

În contextul celor expuse, cea mai mare pondere revine veniturilor la capitolul „**Transferuri primite între bugetul de stat și bugetele locale**” – indicatorii financiari au fost majorați cu 36499,1 mii lei, din care:

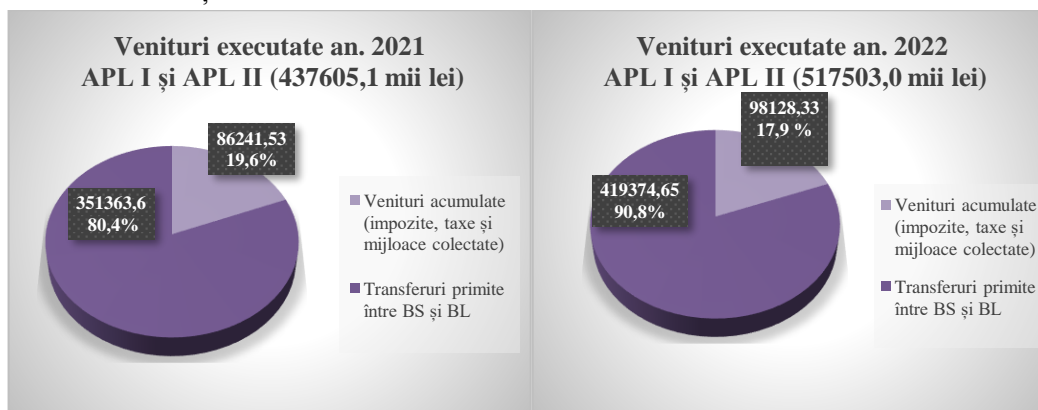
- 24825,7 mii lei – transferuri curente primite cu destinație specială între bugetul de stat și bugetele locale de nivelul II pentru învățământ preșcolar, primar, secundar general, special (191111);
- 6129,2 mii lei – transferuri curente primite cu destinație specială între bugetul de stat și bugetele locale de nivelul II pentru asigurare și asistență socială (191112);
- 100,0 mii lei – alte transferuri curente primite cu destinație specială între bugetul de stat și bugetele locale de nivelul II (191115) pentru susținerea programului de granturi pentru organizațiile de tineret (centrul UNIT) ;
- 1000,0 mii lei – transferuri curente primite cu destinație specială între BS si BL de nivelul II (191120) conform HG nr. 410 Programul de reintegrare-700, mii lei pentru procurarea utilajului radiologic digital Centrul de Sănătate Criuleni, 300,0 mii lei pentru reparația acoperișului Centrului de sanatate s. Dubăsarii Vechi,
- 2358,8 mii lei – transferuri curente primite cu destinație specială între instituțiile bugetului de stat și instituțiile bugetelor locale de nivelul II (191310) acordate la grupa de cheltuieli „Protecția socială”;
- 625,4 mii lei – transferuri capitale primite cu destinație specială între instituțiile bugetului de stat și instituțiile bugetelor locale de nivelul II (191320) acordate de către Agenția pentru Eficiență în Energetică, pentru achitarea lucrărilor de termoizolare a fațadei instituțiilor (gim. Drăsliveni, Mașcăuți, Cimișeni și LT.- Cruglic, Criuleni);

- 1125,0 mii lei -Alte transferuri curente primite cu destinație generale între bugetul de stat și bugetele locale de nivelul II (191139).

În perioada de raportare bugetul consolidat al raionului la partea de venituri pe toate componentele a fost executat în sumă de 517503,0 mii lei, sau la nivel de 94,4 la sută față de volumul precizat.

Totodată, indicii execuțați constituie 118,3 la sută comparativ cu cei realizați în perioada similară a anului 2021, sau cu 437605,1 mii lei mai multe încasări la bugetul raionului.

Din suma totală a veniturilor executate în perioada de raportare 98128,3 mii lei constituie veniturile acumulate (impozite, taxe și mijloace colectate), care au fost executate la nivel de 114,1 la sută în raport cu precizările anuale. Totodată, venitul realizat la compartimentul indicat s-a majorat cu 11886,8 mii lei comparativ cu indicele obținut în anul 2021.

La partea de cheltuieli bugetul consolidat al raionului a fost executat la nivel de 86,4 la sută din planul precizat de 604129,3 mii lei și se cifrează la suma de 521910,2 mii lei. Totodată, indicele menționat constituie 121,7 la sută în raport cu cel realizat în perioada similară a anului 2021, sau mai mult cu 93234,7 mii lei.

I. Veniturile bugetului raional

În perioada de raportare la compartimentul „Venituri” acesta a fost executat la nivel de 97,8 la sută sau în sumă de 251626,1 mii lei din volumul anual precizat de 257441,1 mii lei. Totodată, indicii execuțați constituie 117,3 la sută comparativ cu cei realizați în perioada anului 2021, sau cu 37077,4 mii lei mai multe încasări la bugetul raional.

Sinteza veniturilor a bugetului raional se prezintă în anexa nr.2

Din suma totală a veniturilor executate în perioada de raportare 16767,8 mii lei constituie veniturile acumulate (defalcările de la impozite, taxele și veniturile colectate), care au fost executate la nivel de 100,2 la sută în raport cu volumul precizat.

Pondere cea mai mare în structura veniturilor proprii executate la bugetul raional revine la capitolele:

- ”Impozite și taxe pe mărfuri și servicii”, care include taxele pentru resursele naturale (taxa pentru apă, pentru extragerea mineralelor utile ș.a.) cu suma executată de 10040,80 mii lei, sau la nivel de 93,9 la sută din volumul anual precizat. Indicele menționat s-a majorat cu 571,0 mii lei comparativ cu cel realizat în anul 2021;
- ”Impozite pe venit” cu suma executată de 4940,9 mii lei, sau la nivel de 124,3 la sută din volumul anual precizat și, totodată, la nivel de 112,2 la sută, sau cu 536,7 mii lei mai mult comparativ cu perioada anului 2021;

Transferurile primite de la bugetul de stat către bugetul raional se cifrează la suma de 234858,3 mii lei, sau la nivel de 97,5 la sută față de volumul precizat pentru anul 2022. Totodată, indicii execuțați constituie 117,7 la sută, sau cu 35358,5 mii lei mai mult comparativ cu cei realizați în perioada anului 2021.

Pondere cea mai mare la capitolul dat revine la articolele:

- Transferurile curente primite cu destinație generală, inclusiv alte transferuri cu destinație generală au fost finanțate integral - în sumă de 42164,7 mii lei;
- Transferurile cu destinație specială pentru învățământul primar, secundar general și extrașcolar, care au fost finanțate în sumă de 163935,2 mii lei, sau la nivel de 98,9 la sută;
- Transferurile cu destinație specială pentru asigurarea și asistența socială - în sumă de 9840,6 mii lei, ceea ce constituie 82,8 la sută din volumul anual precizat;
- Transferurile cu destinație specială pentru infrastructura drumurilor - în sumă de 6332,0 mii lei, sau la nivel de 75,8 la sută;
- Transferurile cu destinație specială pentru școala sportivă Criuleni au fost finanțate în sumă de 3388,8 mii lei, sau la nivel de 98,9 la sută din volumul anual precizat;
- Transferurile capitale primite cu destinație specială între instituțiile bugetului de stat și instituțiile bugetului de nivelul II, fiind finanțate integral - în sumă de 648,7 mii lei în baza contractelor semnate de către administrația a patru instituții de învățământ cu Agenția pentru Eficiență în Energetică, privind finanțarea lucrărilor de termoizolare a clădirilor acestora. Deși lucrările au fost executate de către antreprenor, finanțarea a fost executată parțial.

Pentru anul 2022, la bugetul raional fiind precizate transferuri de la Fondul de Susținere Socială a Populației în sumă de 6992,60 mii lei, au fost executate la nivel de 100 la sută.

II. Cheltuielile bugetului raional

Pentru anul 2022 la compartimentul „Cheltuieli și active nefinanciare” bugetul raional fiind aprobat inițial în sumă de 220512,5 mii lei, pe parcursul perioadei de gestiune alocațiile bugetare au fost modificate prin majorare cu 63164,5 mii lei din contul surselor disponibile, transferurilor de la bugetul de stat, transferurilor de la Fondul de Susținere Socială și, ca urmare, planul de alocații bugetare precizat se cifrează la suma de 283677,0 mii lei.

Pe parcursul anului 2022 la cheltuielile aprobate au fost operate modificări adoptate prin două legi: Legea 212/2022 și Legea 260/2022, în rezultatul cărora volumul total al cheltuielilor a fost majorat pînă la 15904,4 mii lei.

Totodată în conformitate cu prevederile art.27 din Legea finanțelor publice locale nr.397/2003, au fost efectuate redistribuiri de alocații în baza hotărârilor Guvernului nr.163/2022, nr.260/2022, nr.323/2022, nr.410/2022, nr.710/2022, nr.768/2022, nr.777/2022 și Dispozițiile Comisiei pentru Situații excepționale a Republicii Moldova nr. 12/2022, nr. 16/2022 și nr.21/2022

Cele mai considerabile majorări au fost înregistrate la serviciile în domeniul învățământului, protecției sociale ș.a

În perioada de raportare au fost executate cheltuieli în sumă totală de 258069,0 mii lei, sau la nivel de 91,0 la sută din alocațiile anuale precizate. Totodată, indicii executați constituie 120,6 la sută comparativ cu cei realizați în perioada anului 2021, sau cu 44025,9 mii lei mai multe cheltuieli finanțate.

Sinteza cheltuielilor a bugetului raional se prezintă în anexa nr.3

Analizând structura alocațiilor bugetare finanțate în perioada de raportare, ponderea cea mai mare revine la capitolele:

- „Cheltuielile de personal” cu suma achitată 168717,8mii lei, sau 96,3 la sută din volumul total al cheltuielilor finanțate;
- ”Bunuri și servicii”, cheltuieli, care includ achitarea costului serviciilor comunale, de telecomunicații, de reparație etc., alocațiile fiind precizate în sumă de 34632,5 mii lei, au fost executate în sumă de 29136,4 mii lei, sau la nivel de 84,1 la sută. Comparativ cu perioada anului 2021, în anul 2022 suma cheltuielilor finanțate s-a majorat cu 10868,3 mii lei, din care cea mai mare pondere revine articolului ”Servicii energetice și comunale” cu suma de 7088,9 mii lei;
- ”Subvenții” - alocațiile fiind majorate considerabil comparativ cu suma aprobată de 4190,4 mii lei la 7090,4 mii lei precizat, au fost executate în sumă de 4208,4 mii lei, sau la nivel de 59,4 la sută.

Comparativ cu perioada anului 2021 s-a stabilit o diminuare la executarea alocațiilor precizate cu 109,9 mii lei (neexecutarea fiind pentru construcția cazangeriei IMSP Spitalul raional Criuleni);

- „Prestații sociale” – alocațiile fiind precizate la suma de 17366,9 mii lei, au fost executate în volum de 15087,4 mii lei, sau la nivel de 86,9 la sută. Comparativ cu perioada anului 2021 cheltuielile s-au majorat cu 4595,3 mii lei și au atins nivelul de 143,8 la sută;

- „Mijloace fixe” - alocațiile fiind precizate la suma de 24138,4 mii lei, au fost executate în volum de 19225,5 mii lei, sau la nivel de 79,6 la sută. Comparativ cu perioada anului 2021 cheltuielile s-au majorat cu 2517,3 mii lei și au atins nivelul de 115,1 la sută. Cea mai mare pondere revenind reparațiilor capitale ale clădirilor și construcțiilor speciale, alocațiile bugetare fiind aprobate în volum de 2626,7 mii lei, în baza deciziilor Consiliului raional adoptate au fost majorate în sumă de 10417,6 mii lei. Indicele de finanțare a lucrărilor executate a atins cifra de 9574,9 mii lei, sau la nivel de 73,4 la sută din alocațiile precizate. Totodată, suma menționată s-a diminuat cu 1293,9 mii lei cheltuielile finanțate la capitolul dat în perioada anului 2021;

- „Stocuri de materiale circulante” alocațiile fiind precizate la suma de 14024,4 mii lei, au fost executate în volum de 12192,1 mii lei, sau la nivel de 86,9 la sută. Comparativ cu perioada anului 2021 cheltuielile s-au majorat cu 1734,2 mii lei și au atins nivelul de 116,6 la sută. Cea mai mare pondere revenind „Procurarea produselor alimentare”, alocațiile bugetare fiind precizate în volum de 8070,3 mii lei indicele de executare a atins cifra de 7474,3 mii lei, sau la nivel de 92,6 la sută din alocațiile precizate. Totodată, suma menționată s-a majorat cu 1291,3 mii lei cheltuielile finanțate la capitolul dat în perioada anului 2021;

Conform condițiilor contractuale, în perioada de raportare a fost achitată dobânda la împrumutul acordat de către Ministerul Finanțelor pentru construcția „Casei sociale” din or.Criuleni în sumă de 139,9 mii lei și rambursarea împrumutului la bugetul de stat în sumă de 1989,9 mii lei.

Volumul de finanțare al cheltuielilor instituțiilor din subordinea Consiliului raional variază în dependență de funcția (domeniul de activitate), sarcinile acestora și anume:

2.1. La compartimentul „**Servicii de stat cu destinație generală**” alocațiile bugetare au fost executate la nivel de 67,1 la sută sau în sumă de 8204,2 din planul precizat de 12129,1 mii lei. Totodată, indicii executați constituie 91,4 la sută comparativ cu cei realizați în perioada anului 2021, sau cu 694,0 mii lei mai multe cheltuieli finanțate.

Nivelul de executare a alocațiilor bugetare la grupa menționată a fost influențat de finanțarea cheltuielilor la capitolul:

- ”Bunuri și Servicii” - cu o executare la nivel de 61,8 la sută;
- ”Stocuri de materiale circulante” - cu o executare la nivel de 55,5 la sută;
- ”Mijloace fixe” - cu o executare la nivel de 26,5 la sută.

2.2. Finanțarea cheltuielilor la compartimentul „**Apărarea națională**” a fost efectuată la nivel de 89,3 la sută sau în sumă de 207,7 mii lei din planul precizat de 232,5 mii lei. La acest compartiment executare scăzută se atestă la componentele de cheltuieli: servicii de informații și telecomunicații cu executare la nivel de 83,5 la sută, servicii de locațiune cu executare la nivel de 77,6 la sută, active nefinanciare (procurarea utilajelor și materialelor) cu executare la nivel de 92,7 la sută.

2.3. La grupa funcției „**Ordine publică și securitatea națională**”, alocațiile bugetare fiind precizate în sumă de 82,9 mii lei, a fost finanțată suma de 82,6 mii lei.

2.4. Volumul de cheltuieli la compartimentul „**Servicii în domeniul economiei**” a fost executat în sumă de 9676,0 mii lei, sau la nivel de 74,8 la sută din planul precizat de 12921,1 mii lei. Alocațiile executate la compartimentul dat în perioada de raportare s-au micșorat cu 2807,7 mii lei comparativ cu cheltuielile executate în perioada anului 2021.

Cea mai mare pondere în grupa nominalizată constituie cheltuielile pentru reparația și întreținerea drumurilor locale cu executare în sumă de 6343,8 mii lei, ceia ce constituie 66,0 la sută din planul precizat de 12921,1 mii lei.

2.5. La grupa de cheltuieli „**Protecția mediului**” pentru anul 2022 au fost precizate alocații bugetare în sumă de 100,0 mii lei - mijloace financiare alocate pentru finisarea lucrărilor de amenajare a gunoiștii din s. Hrușova în cadrul proiectului transfrontalier „Managementul deșeurilor solide”. În perioada de raportare lucrările preconizate n-au demarat, respectiv și finanțări n-au fost efectuate.

2.6. La compartimentul „**Gospodăria de locuințe și gospodăria serviciilor comunale**”, alocațiile fiind aprobate în sumă de 400,0 mii lei, au fost precizate în volum de 5120,0 mii lei și executate în sumă de 4486,1 mii lei, sau la nivel de 87,6 la sută, alocațiile prevăzute la proiectul de investiție ”Evacuarea apelor reziduale la stația de epurare din s. Onițcani, r-ul Criuleni pentru achitarea serviciilor de depozitare a utilajului (114,1 mii lei) și executarea transferurilor pentru contribuții la aprovizionarea cu apă și canalizare și amenajarea orașelor, satelor (comunelor) – 4372,0 mii lei.

2.7. La grupa de cheltuieli „**Ocrotirea sănătății**”, în condițiile legislației în vigoare, Consiliul raional fiind fondator al instituțiilor medico-sanitare publice, în perioada de raportare în limita alocațiilor precizate prin subvenții în sumă de 6340,4 mii lei, au fost finanțate cheltuieli în volum de 3458,4 mii lei, sau la nivel de 54,5 la sută. Suma menționată s-a diminuat cu 1059,9 mii lei din volumul cheltuielilor finanțate în anul 2021.

Alocațiile precizate au fost distribuite la programele:

1. „Sănătate publică” - suma precizată în volum de 1000,0 mln lei (fondul de reintegrare), fiind destinată 300,0 mii lei pentru „Reparația acoperișului Centrului de Sănătate din satul Dubăsarii-Vechi” și 700,0 mii lei Centrului de Sănătate Publică din or. Criuleni pentru „Contribuție la procurarea utilajului (renghen).”, (alocațiile fiind conform Programului activităților de reintegrare a țării).
2. „Dezvoltarea și modernizarea instituțiilor în domeniul ocrotirii sănătății ” - suma precizată în volum de 5190,4 mii lei, fiind destinată pentru consolidarea bazei tehnico-materiale a instituțiilor medico-sanitare, au fost executate 2308,4 mii lei, sau la nivel de 44,4 la sută.
3. „Programe naționale și speciale în domeniul ocrotirii sănătății” - suma de 150,0 mii lei fiind destinată pentru procurarea amestecurilor adaptate și susținerea bolnavilor cu diabet saharat etc., au fost achitate procurările în sumă de 150,0 mii lei, sau la nivel de 100 la sută.

2.8. La grupa de cheltuieli „**Cultură, sport, tineret, culte și odihnă**”, alocațiile anuale fiind precizate în sumă de 15170,4 mii lei, au fost executate în sumă de 11605,3 mii lei, sau la nivel de 76,4 la sută.

La grupa nominalizată cea mai mare pondere revine subgrupelor:

- Servicii de sport și cultură fizică, în cadrul căreia activează școala sportivă din or. Criuleni, stadionul raional cu bugetul precizat în sumă de 6601,7 mii lei, alocațiile bugetare au fost executate în sumă de 4929,2 sau la nivel de 74,6 la sută;
- Servicii în domeniul culturii, ce ține de activitatea Centrului de Cultură și Turism ”Grigore Sîrbu” cu bugetul precizat în sumă de 4787,5 mii lei, alocațiile au fost executate în sumă de 3725,7 mii lei, sau la nivel de 77,8 la sută;
- Politici și management în domeniul culturii, ce ține de activitatea Secției cultură raională cu bugetul precizat în sumă de 809,2 mii lei, alocațiile au fost executate în sumă de 782,8 mii lei, sau la nivel de 96,7 la sută;
- Servicii pentru tineret, ce ține de activitatea Centrului pentru Tineret ”UNIT”, alte activități pentru tineret, alocațiile bugetare fiind precizate în volum de 2672,0 mii lei, au fost executate în sumă de 1867,6 mii lei, sau la nivel de 69,8 la sută.

Totodată, finanțările executate la grupa menționată în perioada anului 2022 s-au majorat cu 2595,2 mii lei comparativ cu perioada anului 2021.

Nivelul de executare a cheltuielilor a fost influențat de finanțarea la capitolele :

- Bunuri și servicii (energetice și comunale, informaționale și de telecomunicații, de reparații curente etc.) – cu executare la nivel de 44,1 la sută;
- Active nefinanciare – cu executare la nivel de 57,0 la sută, fiind utilizate pe deplin alocațiile pentru procurări de mijloace fixe și a valorilor materiale.

2.9. Volumul de cheltuieli la compartimentul „**Învățământ**”, fiind precizat în sumă de 189105,0 mii lei, au fost finanțate cheltuieli în volum de 184231,2 mii lei, sau la nivel de 97,4 la sută din alocațiile precizate. Din alocațiile bugetare executate, suma de 163935,2 mii lei, sau 98,9 % constituie mijloace financiare executate din contul transferurilor cu destinație specială de la bugetul de stat.

Comparativ cu perioada anului 2021, în anul 2022 la grupa menționată cheltuielile finanțate s-au majorat cu 36545,1 mii lei, sau la nivel de 124,9 la sută.

Nivelul de executare a cheltuielilor a fost influențat de finanțarea la capitolele:

- Servicii (energetice și comunale, informaționale și de telecomunicații, de reparații curente etc.)– cu executare la nivel de 95,8 la sută;
- Mijloace fixe – cu executare la nivel de 91,5 la sută, nefiind utilizate pe deplin alocațiile pentru reparațiile capitale ale clădirilor și construcțiilor speciale, procurări de mijloace fixe în sumă totală de 1659,7 mii lei.

Ponderea cea mai mare în structura cheltuielilor la grupa menționată revine categoriilor de cheltuieli:

- ”Cheltuieli de personal” cu suma de 132060,2 mii lei și constituie 99,0 la sută;
- ” Mijloace fixe” - cu suma de 17969,5 mii lei, sau 91,5 la sută (inclusiv reparații capitale).

Deși la capitolul ”Cheltuieli de personal” alocațiile bugetare au fost executate la nivel de 98,2 la sută față de planul precizat, în urma analizei indicilor din formularul FD-048BL s-au stabilit o serie de funcții vacante și anume:

- 22,69 unități – în învățământul preșcolar;
- 38,74 unități – în învățământul preuniversitar;
- 1,50 unități – în activitatea metodică (Secția management de curriculum și formare profesională);
- 2,75 unități – în Serviciul de Asistență Psihopedagogică;
- 18,70 unități – în învățământul extrașcolar;
- 4,96 unități – în aparatul Direcției Educație;
- 3,63 unități- transportarea elevilor.

Instituțiile preșcolare

Cheltuielile planificate pentru alimentarea copiilor (zile-copii*norma) $620996*25,20$ în sumă de 15649,1 mii lei.

Cheltuielile reale la alimentație au constituit 13503,3 mii lei.

Cheltuielile medii de alimentație a unui copil pe zi constituie 30,12 lei.

Totodată, ca urmare a frecvenței scăzute s-a diminuat numărul de copii alimentați cu 1242 copii comparativ cu cel prevăzut în buget.

Școlile primare

Cheltuielile planificate pentru alimentarea copiilor claselor I-IV (zile-copii* norma) $101403*10,80$ lei în sumă de 1095,2 mii lei.

Cheltuielile reale la alimentație au constituit 1198,7 mii lei.

Norma de alimentație conform cheltuielilor efective per elev a constituit 12,79 lei.

Gimnazii

Cheltuielile planificate pentru alimentarea copiilor clasa I-IV (zile-copii*norma) $289328*10,80$ lei în sumă de 3124,7 mii lei.

Cheltuielile reale la alimentație au constituit 3528,0 mii lei.

Norma de alimentație reală per elev din clasele I-IV a constituit 13,02 lei.

Licee

Cheltuielile planificate pentru alimentarea copiilor claselor I-IV(zile-copii*norma) 132871*10,80 lei în sumă de 1435,0 mii lei.

Cheltuielile reale la alimentație au constituit 1537,7 mii lei.

Norma alimentației reale a unui elev din clasele I-IV constituie 12,62 lei.

La grupa data au fost executate transferuri pentru contribuții privind baza tehnico materială la instituțiile de educație timpurie orașelor, satelor (comunelor)– 1218,0 mii lei.

2.10.„Protecție socială”

Pe parcursul anului 2022 au fost acumulate venituri în sumă de 565,2 mii lei, inclusiv: din încasările de la prestarea serviciilor cu plată în sumă de 466,8 mii lei, de la taxa la cumpărarea valutei străine de către persoane fizice din casele de schimb valutar – 98,5 mii lei, planul anual fiind executat la nivel de 143,1 la sută.

Pentru ramura dată au fost executate cheltuieli în sumă totală de 36181,2 mii lei, ponderea cărora constituie 14,0 % din volumul total. Nivelul de realizare a cheltuielilor pentru anul 2022 este de 85,2 % în raport cu planul anual precizat. Comparativ cu anul precedent cheltuielile date s-au majorat cu 5954,6 mii lei. *Cheltuielile de personal* au fost executate în sumă de 23071,8 mii lei sau la nivel de 87,4 la sută în raport cu sumele planificate în buget. Ponderea acestor cheltuieli constituie 63,8 % din bugetul executat la funcția dată. Pentru *bunuri și servicii* au fost valorificate surse financiare în sumă de aproximativ 2281,4 mii lei. Cheltuielile efectuate la *activele nefinanciare* constituie 734,0 mii lei, inclusiv: mijloace fixe – 92,4 mii lei, stocuri de materiale circulante – 641,6 mii lei. Cele mai esențiale cheltuieli s-au executat la următoarele tipuri ale clasificăției funcționale:

- **Protecție în caz de incapacitate de muncă** (F1-F3 1012), au fost încasate venituri în sumă de 466,8 mii lei din încasări de la prestarea serviciilor cu plată. Cheltuieli au fost valorificate în sumă de 24300,5 mii lei, ponderea cărora constituie 57,2 la sută din suma totală precizată pentru protecția socială. Executarea a fost realizată la nivel de 85,2 la sută. La acest tip funcțional sunt atribuite cheltuielile următoarelor instituții:
  - a) Pentru *Serviciul social de asistență personală* s-au utilizat 12871,5 mii lei, inclusiv: din bugetul local – 7620,0 mii lei, din bugetul de stat (TDS)– 5251,5 mii lei, executarea fiind la nivel de 85,3 %. Deasemenea au fost transferate de la Bugetul de Stat mijloace financiare în sumă de 810,0 mii lei pentru salarizarea personalului în cadrul *Proiectului „Acordarea asistenței tehnice pentru consolidarea sistemului de protecție a copilului, inclusiv serviciile sociale”*, executate fiind doar 249,1 mii lei.
  - b) Pentru *Serviciul social „Echipa mobilă”* – pe parcursul anului s-au valorificat cheltuieli în sumă de 400,0 mii lei sau la nivel de 100,0 la sută.
  - c) La *Centrul raional de plasament pentru persoane în vârstnice și cu dizabilități (A.Grajdian)* din or. Criuleni s-au valorificat 2469,8 mii lei sau la nivel de 96,8 la sută în raport cu suma precizată. Au fost încasate venituri din contul încasărilor serviciilor cu plata în sumă de 466,8 mii lei (75 % din pensia persoanelor cazate în centru).
  - d) La *Serviciul de asistență socială la domiciliu*, s-au utilizat 1665,5 mii lei sau la nivel de 87,2 %.
  - e) *Serviciul de protezare și ortopedie* a executat cheltuieli în sumă de 76,8 mii lei, executarea fiind realizată la nivel de 76,5 %.
  - f) *Serviciul de asistență socială comunitară* – au fost valorificate mijloace financiare în sumă de 3233,7 mii lei sau la nivel de 96,6 %;
  - g) Proiectul „Acordarea asistenței tehnice pentru consolidarea sistemului de protecție a copilului, inclusiv serviciile sociale” – 195,5 mii lei, executarea 61,2 %;

- h) Proiectul „Contribuția UNHCR în sprijinul persoanelor vulnerabile din RM și refugiaților” – 46,5 mii lei, executarea 90,1 %.
- i) La *Compensițiile pentru transport persoanelor cu dizabilități* s-au utilizat 2642,0 mii lei sau la nivel de 75,5 %, finanțate din bugetul de stat (TDS).
- j) Pentru *Serviciul prin intermediul centrelor de reabilitare pentru bătrâni și persoane cu dizabilități (Concordia)* alocațiile fiind precizate în sumă de 450,0 mii lei au fost executate în sumă de 450,0 mii lei, sau la nivel de 100,0 la sută
- **Pentru protecția familiei și a copiilor** (F1-F3 1040), s-au utilizat 6594,2 mii lei, inclusiv: din bugetul raional 3115,5 mii lei și din bugetul de stat – 3478,7 mii lei, executarea fiind la nivel de 91,4 la sută. Acest tip funcțional include următoarele instituții:
- a) Pentru *susținerea caselor de tip familial* – au fost executate surse financiare în sumă de 901,0 mii lei (finanțat din bugetul raional), executarea fiind realizată la nivel de 96,4 %. Au fost transferate de la Bugetul de Stat mijloace financiare în sumă de 115,6 mii lei pentru salarizarea personalului în cadrul Proiectului „ Acordarea asistenței tehnice pentru consolidarea sistemului de protecție a copilului, inclusiv serviciile sociale”, executate fiind 83,6 mii lei.
- b) *Serviciul de asistență parentală profesionistă* a executat cheltuieli în sumă de 2214,5 mii lei sau la nivel de 93,2 la sută din prevederile anuale. Au fost transferate de la Bugetul de Stat mijloace financiare în sumă de 318,0 mii lei pentru salarizarea personalului în cadrul Proiectului „ Acordarea asistenței tehnice pentru consolidarea sistemului de protecție a copilului, inclusiv serviciile sociale”, executate fiind 229,6 mii lei.
- c) *Serviciul de sprijin pentru familiile cu copii* au fost transferate de la Bugetul de Stat mijloace financiare în sumă de 480,0 mii lei pentru salarizarea personalului în cadrul Proiectului „ Acordarea asistenței tehnice pentru consolidarea sistemului de protecție a copilului, inclusiv serviciile sociale”, executate fiind doar 396,0 mii lei sau 82,5 %.
- d) *La achitarea indemnizației pentru copii rămași fără îngrijire părintească și tutelați* au fost executate cheltuieli în sumă de 2245,5 mii lei sau la nivel de 93,5 %, pe parcursul anului au fost 154 beneficiari, neexecutarea fiind din motivul schimbării domiciliului în alt raion, perfectarea întârziată a actelor etc., finanțate din bugetul de stat (TDS).
- e) Pentru *acordarea prestațiilor sociale copiilor plasați în servicii sociale* (plata indemnizației zilnice) la un număr de 39 persoane, de la bugetul de stat (TDS) fiind alocate mijloace în sumă de 588,1 mii lei, au fost achitate 524,0 mii lei (89,1% la sută), neexecutarea fiind din motivul neîncadrării în categoria menționată și lipsa statutului;
- *Protecției în domeniul asigurării cu locuințe* (F1-F3 1060), au fost executate cheltuieli în sumă de 82,0 mii lei (100% la sută), finanțate din bugetul de stat (TDS), susținerea unor categorii de populație prin acordarea indemnizației unice pentru construcția sau procurarea spațiului locativ, sau restaurarea casei (1 persoană).
- *Protecție împotriva excluziunii sociale* (F1-F3 1070), au fost executate cheltuieli în sumă de 1509,6 mii lei, inclusiv: pentru serviciu în domeniul ajutoarelor materiale – 140,9 mii lei, gestionarea crizei refugiaților – 1368,7 mii lei. Astfel planul anual precizat a fost realizat la nivel de 55,6 %.
- *Administrare în domeniul protecției sociale* (F1-F3 1091) s-au valorificat cheltuieli în sumă de 1951,3 mii lei, cu o realizare de 93,4 la sută în raport cu planul anual precizat. Cele mai considerabile cheltuieli se atestă la cheltuielile de personal care constituie 1722,6 mii lei. Au fost transferate de la Bugetul de Stat mijloace financiare în sumă de 79,3 mii lei pentru salarizarea personalului în cadrul Proiectului „ Acordarea asistenței tehnice pentru consolidarea sistemului de protecție a copilului, inclusiv serviciile sociale”, executate fiind 11,8 mii lei.

- La *Alte servicii de protecție socială* (F1-F3 1099) au fost valorificate circa 1731,8 mii lei, care includ următoarele:
- Prin intermediul Direcției asistență socială și protecția familiei au fost valorificate cheltuieli în sumă de 450,5 mii lei, inclusiv la ajutoare bănești (acordarea ajutoarelor unice persoanelor socialmente vulnerabile) – 98,5 mii lei și prestarea altor tipuri de servicii sociale unor categorii de populație – 352,0 mii lei
  - Prin intermediul Aparatului președintelui au fost executate cheltuieli în sumă de 717,4 mii lei, inclusiv: 432,0 mii lei au fost acordate indemnizații pentru COVID și ajutoare bănești.
  - Direcția Educație a efectuat cheltuieli atribuite compensațiilor și indemnizațiilor tinerilor specialiști (angajați în instituțiile de învățământ din raion în număr de 16 persoane) din ramura „Învățământ” în sumă de 563,9 mii lei, executarea fiind la nivel de 100,0 % la sută, finanțate din bugetul de stat (TDS).

Conform prevederilor deciziilor Consiliului raional:

- nr.5.18 din 17 iunie 2022 „Cu privire la aprobarea programului de reparație și întreținere a drumurilor publice locale de interes raional din raionul Criuleni pentru anul 2022 în redacție nouă”;
- nr.2.11 din 25 martie 2022; nr. 4.1 din 17 mai 2022; nr. 11.5 din 27 octombrie 2022; nr. 12.18 din 18 noiembrie 2022 „Cu privire la modificarea bugetului raional aprobat pe anul 2022 și alocarea unor mijloace financiare”
- nr.2.5 din 25 martie 2022 (**Modificări:** nr. 12.7 din 18 noiembrie 2022) „Cu privire la programul de reparații în instituțiile de învățământ primar și secundar general din raion pentru anul 2022”

din sursele disponibile ale bugetului raional au fost redistribuite și alocate mijloace financiare în sumă de 23898,0 mii lei instituțiilor bugetare din subordinea Consiliului raional, bugetelor satelor (comunelor), or. Criuleni pentru investiții și reparații capitale, contribuții la proiecte investiționale, achitarea cheltuielilor curente, acordarea ajutoarelor materiale, după cum urmează:

Nr. d/o	Sursa	Suma totală, mii lei	Inclusiv bugetelor	
			Nivelul I	Nivelul II
1.	Soldul disponibil al bugetului raional	26685,7	8370,5	18315,2
2.	Componenta raională a transferurilor categoricale alocații 2022	3138,9		3138,9
3.	Infrastructura drumurilor	6340,7		6340,7
4.	Fondul de rezervă al Consiliului raional	457,4	364,0	93,4
	Total:			

Executarea deciziilor menționate ține de perfectarea și prezentarea documentelor, ce justifică achiziționarea lucrărilor, serviciilor, valorilor materiale de către beneficiarii obiectivelor reflectate în decizie.

Un capitol aparte în procesul exercițiului bugetar constituie starea decontărilor cu furnizorii de bunuri și servicii. În baza informației prezentate de instituțiile bugetare finanțate de la bugetul raional s-a constatat, că la situația din 31.12.2022 mijloace bugetare imobilizate în datorii debitoare se cifrează la suma de 2191,5 mii lei dintre care:

- 478,8 mii lei - investiții capitale și 644,0 mii lei - alte cheltuieli curente finanțate din grantul extern la proiectului transfrontalier „Managementul deșeurilor solide”;
- 41,7 mii lei - pentru inventar de producere și gospodăresc (mobilier) (Gimnaziul Slobozia-Dușca);
- 27,7 mii lei – pentru carburanți/lubrifianți (Direcția Educație – 6,6 mii lei, Liceul Teoretic Malaesti

3,9 mii lei, gimnaziul Bălăbănești – 1,1 mii lei, proiecte – 15,4 mii lei, Consiliul raional-0,6 mii lei, Liceul Teoretic Criuleni 0,1mii lei);

- 444,4 mii lei –pentru gazele naturale (Liceul Teoretic Măgdăcești – 34,5 mii lei, gim. Mascauti – 35,4 mii lei, gim. Hirtopul Mare – 23,5 mii lei, gim. Miclesti – 56,9 mii lei, gim. Hirtopul Mic – 124,2 mii lei, Direcția Educație – 8,2 mii lei, gim. Cosrnita-5,7 mii lei, gim. Riscova-49,7 mii lei, gim. Stetcani - 23,2 mii lei, gim. Ohrincea -15,0 mii lei, Liceul Teoretic Criuleni-68,1 mii lei);

- 26,4 mii lei - pentru energia electrică (gimnaziul Hirtopul Mare – 5,0 mii lei, gimnaziul Dilinnoe – 4,6 mii lei, gim. Cosernita – 1,8 mii lei, gim. Riscova – 11,5 mii lei, gim. Ohrincea – 3,5 mii lei .)

- 14,2 mii lei – pentru produse alimentare (gim.Cimiseni 5,1 mii lei, gim. Balabanesti - 3,2 mii lei, gim. Hirtopul Mare -5,2 mii lei.)

Datoriile creditoare acumulate de instituțiile bugetare finanțate de la bugetul raional la situația din 31.12.2022 constituie 23505,6 mii lei, din care:

- cheltuieli capitale – 13829,8 mii lei, inclusiv 13376,6 mii lei, pentru lucrările efectuate la schimbarea ferestrelor și ușilor în instituțiile de învățământ în anul 2014, 453,2 mii lei - datoriile anului curent pentru lucrările de reparații capitale a clădirilor acestora și procurarea mijloacelor fixe;

- Cheltuieli de personal – 8787,0 mii lei;

- gaze naturale – 517,2 mii lei;

- energie electrică – 158,7 mii lei;

- servicii de apă-canalizare – 10,5 mii lei;

- servicii de reparatii curente – 168,4 mii lei (consiliul raional - S.A Drumuri)

- combustibil, carburanți și lubrifianti – 4,1 mii lei;

- produse alimentare – 10,8 mii lei,

- servicii informaționale și de telecomunicație – 8,4 mii lei ș.a.

Luând în considerație, că suma datoriilor creditoare s-au micșorat comparativ cu situația la 01.01.2022 cu 199,1 mii lei, este necesar de a îmbunătăți starea lucrurilor.

III. Concluzii

În concluzii se remarcă faptul că exercițiul bugetar pentru anul 2022 s-a încheiat cu un sold bugetar în sumă de 16805,3 mii lei. Soldul bugetar s-a format ca efect a modificării legislației ce ține de politica bugetar-fiscală a statului, astfel au fost majorate încasările la venituri, totodată din neexecutarea cheltuielilor planificate. Printre cauzele care au dus la neexecutarea cheltuielilor și la formarea soldurilor la sfârșitul anului sunt: desfășurarea cu întârziere sau extinderea termenilor de petrecere a licitațiilor la proiecte de infrastructură; procesul lent de implimentare a unor lucrări de infrastructură; nerespectarea termenilor de prezentare a documentelor pentru debursarea sumelor și transferul acestora către beneficiari; lipsa instrumentelor în domeniul gestiunii lichidităților; volatilitate pronunțată a întregului sistem de finanțe locale (venituri, cheltuieli, proceduri bugetare) de la un an la altul. Aceasta nu înseamnă doar că el s-a modificat de multe ori în perioada analizată, dar și că aceste modificări au fost destul de imprevizibile, ceea ce a afectat capacitatea scăzută de a planifica resursele. În general, parametrii politicilor financiare de nivel local (surse de venit, cheltuieli, proceduri), deși prevăzuți în lege, se pot modifica prea ușor în fiecare an prin Legea bugetului de stat. Aceasta face dificilă planificarea bugetară multianuală și întregul management financiar la nivelul APL.

Reeșind din cele menționate mai sus, Direcția Finanțe vine cu unele recomandări ce țin de executarea eficientă a cheltuielilor publice ale bugetului raional, în funcție de competențele și atribuțiile fiecărei autorități publice/instituții bugetare:

- ✓ Respectarea și studierea permanentă a legislației în vigoare de către toți factorii implicați în gestionarea finanțelor publice;
- ✓ Achitarea obligațiilor financiare în termenii rezonabili și neadmiterea datoriilor;

- ✓ Asigurarea și achitarea cheltuielilor prioritare: cheltuieli de personal, servicii comunale (gaze, energie electrică, servicii de telecomunicații);
- ✓ Programul de distribuire a mijloacelor financiare din bugetul de stat pentru reparația și întreținerea drumurilor publice locale să fie aprobat în luna decembrie a anului în curs;
- ✓ Programul de distribuire a mijloacelor financiare din bugetul de stat (componenta raională) pentru instituțiile de învățământ să fie aprobat în luna decembrie a anului în curs;
- ✓ De revizuit organigrama Consiliului Raional și de analizat numărul unităților de personal, deoarece cea mai mare parte a cheltuielilor o constituie cheltuielile de personal, este necesar de a diminua numărul de unități indispensabil asigurării activității tuturor instituțiilor de nivelul II, luând în considerare că anual cheltuielile de personal se majorează;
- ✓ Alocarea mijloacelor financiare pentru investiții capitale să reiasă din necesitățile stringente și prioritare prevăzute în strategia raională de dezvoltare aprobată, să existe un plan de investiții bine definit într-o anexă separată la strategie (alocarea mijloacelor financiare adhoc pentru investiții se fac în afara bugetului aprobat, astfel lipsește o coordonare transparentă);
- ✓ Aprobarea anuală a planului de achiziții publice de către fiecare instituție;
- ✓ Aplicarea la cât mai multe proiecte investiționale, veniturile bugetului raional fiind suficiente doar pentru acoperire cheltuielilor curente;
- ✓ Efectuarea la finele anului de gestiune a inventarierii datoriilor și creanțelor, asigurând confirmarea veridicității datelor contabile și situațiilor financiare;
- ✓ Planificarea cheltuielilor să fie în strictă necesitate cu asigurarea realizării obiectivelor din planurile de activitate, procesul bugetar să producă bugete credibile;
- ✓ Dezvoltarea și activizarea serviciului de audit intern.

Raportul anual privind executarea bugetului raional se impune a fi aprobat conform Legii nr.397/2003 privind finanțele publice locale, dar totodată pentru a reda o imagine clară asupra exercițiului bugetar pentru anul 2022, în acest context am analizat executarea detaliată a bugetului și în limita competențelor am venit cu careva recomandări pentru a diminua provocările apărute în anul bugetar și a valorifica mijloacele financiare aprobate eficient. Însă reeșind din cele menționate mai sus ținem să evidențiem că respectarea legislației în vigoare, dar totodată și ținerea evidenței contabile, precum și raportarea financiară îi revine fiecărui conducător al autorității/instituției bugetare

Șefă Direcția Finanțe

Olga SIMON